

ממזוזה משום שדורשים "ביתך" המיוחד לך ולא בית הכנסת, שאינו מיוחד לו – הוא הדין לגבי נגעים סוברים שאינו מטמא.

ואילו רבי מאיר, המחייבו במזוזה, סובר שמטמא בנגעים.

ואיבעית אימא: מאחר שמשוים אנו את דין הנגעים לחיוב מזוזה, אפשר לומר ששתי הברייתות אינן חולקות. אלא, **הא והא** שתייהן סוברות כרבנן, שבית הכנסת אינו בית המיוחד לו.

ומכל מקום **לא קשיא**.

הא הברייתא המטמאת בנגעים עוסקת בבית הכנסת **דאית בה בית דירה** לחזן. וכשם שהכל מודים שחייב במזוזה, משום דירת החזן, שעל ידי זה נחשב מיוחד לאדם מסויים לדירה, הוא הדין שמטמא בנגעים.

והא – הברייתא שאינה מטמאת בנגעים עוסקת בבית כנסת **דלית בה בית דירה**.

ואיבעית אימא: **הא והא** דלית בה בית דירה. ואף על פי כן אפשר ליישב ולומר שאין סתירה בין הברייתות.

יב-א **והא** ברייתא, ששנינו בה שאין בית הכנסת מטמא בנגעים, מדברת בבית הכנסת **דכרכיב**, שבאים שם להתפלל אנשים ממקומות הרבה, ואין לה בעלים מיוחדים.

והא דקתני בברייתא הראשונה שבית הכנסת מטמא בנגעים, כמו בית השותפין, מדברת בבית הכנסת **דכפריב**, שבעליו ניכרים, ונחשב בית הכנסת כ"מיוחד לו" כבית.

ומקשינן: וכי בית הכנסת **דכרכיב** אין מטמא בנגעים?

והתניא: כתיב "ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם".

ודרשינן: רק ארץ **אחוזתכם** – שנתחלקה לשבטים, בשעה שהתנחלו את הארץ לאחווה – **מטמאה בנגעים**. ואין ירושלים מטמאה בנגעים.

אמר רבי יהודה: **אני לא שמעתי** שאין מטמא בנגעים **אלא מקום מקודש בלבד**, היות שרק מקומו שייך לכל ישראל, לפי שקנה דוד את המקום מארונה היבوسی בכסף שלקח מכל השבטים. ולכן אינו נחשב ארץ אחוזתכם.

ומדברי רבי יהודה יש לדקדק:

הא בתי כנסיות ובתי מדרשות שאינם במקדש, **מטמאין בנגעים**, כשהם בארץ אחוזתכם שנחלקה לשבטים.

ואף על גב דבתי כנסיות של כרכיב נינהו.

ומשנינן: **אימא** אמור שכך **אמר רבי יהודה:** **אני לא שמעתי** **אלא מקום מקודש בלבד** שאינו מטמא בנגעים. ומקום מקודש כולל גם בתי כנסיות היות ולשימוש של קודש של רבים הם עשויים.

ומבאר הגמרא: **במאי קא מיפלגי תנא קמא** ורבי יהודה?

תנא קמא סבר: ירושלים – לא נתחלקה לשבטים, אלא היא שייכת לכלל ישראל, ולכן אין היא נקראת "אחוזתכם", ואין היא מטמאה בנגעים.

ורבי יהודה **סבר:** ירושלים נתחלקה לשבטים, ליהודה ובנימין.

והם נחלקו בפלוגתא דהני תנאי:

דתנאי: מה היה בחלקו של יהודה — הר הבית, הלשכות והעזרות.

ומה היה בחלקו של בנימין — אולם, והיכל, ובית קדשי הקדשים.

ורצועה היתה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסת לחלקו של בנימין, ובה היה מזבח בנוי.

ובנימין הצדיק היה מצטער עליה, שרצה לבלעה כדי שיהיה בנוי המזבח בחלקו, בכל יום.

שנאמר בברכת משה לבנימין [דברים לג]:
"חופף [בנימין מתחכך מחמת אי מילוי רצונו] עליו [על מקום המזבח שיהיה בחלקו], כל היום.

לפיכך, זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפזיזון אכסניה לגבורה [להקב"ה] בכך שהיה ארון הקודש, שעליו שורה השכינה, בחלקו.

שנאמר בבנימין "ובין כתפיו שכן".

נמצא, שהתנא של הברייתא הזאת סובר, שירושלים נתחלקה לשבטי יהודה ובנימין.

ואילו האי תנא, בברייתא שלהלן, סבר שירושלים לא נתחלקה לשבטים:

דתנאי: אין משכירין בעלי הבתים בתים בירושלים את בתיהם לעולי רגלים, אלא צריכים לאחסנם חינם.

לפי שירושלים אינה שלהן, של היושבים בה, אלא היא שייכת לכלל ישראל, לפי שלא נתחלקה לשבטים.⁽³⁷⁾

רבי אלעזר בר שמעון אומר: אף לא יכולים בעלי הבתים בירושלים להשכיר מטות ללינה במחיר מלא, משום שמחיר השכרת המיטה כולל גם את מקומה, ועבור המקום אינם רשאים ליטול שכר כי הוא שייך לכולם.

וכיון שאין רשאים בעלי בתים לגבות שכר מעולי הרגלים אלא נאלצים לאכסנם חינם, תקנו חכמים להנות את בעלי הבתים, כדי שיקבלום בסבר פנים יפות, בכך שיתנו העולים לרגל את עורות הקרבנות למארחיהם.

לפיכך, עורות קדשים — בעלי אושפזיזון [בעלי האכסניות לעולי רגלים] — נוטלין אותן מאורחיהם אפילו בזרוע, שזכותם לקבל אותם, מתקנת חכמים.

אמר אבוי: שמע מינה מתקנה זו, כי אורח ארעא דרך ארץ הוא למישבק איניש שישאיר האדם גולפא קנקן של חרס לאחר ששתה ממנו, וכן משכא עור הבהמה שאכל ממנה — לאושפזיזיה לבעל האכסניה שלו.

וחוזרת עתה הגמרא לדון בחילוק לעיל [יא ב] בין בית כנסת של עיר לשל כפר לענין נגעי בתים, שחילקה כדי ליישב את סתירת הברייתות.

והוינן בה: ובית כנסת דכפרים — מי מטמא בטומאת נגעים?

37. החזון איש [או"ח קכו ח] מבאר שירושלים אכן נתחלקה ליהודה ובנימין, שהרי בשעת

והתניא: נאמר [ויקרא יד לד] "כי תבואו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחזה, ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם".

ודרשין: אינה מטמאה בנגעי בתים עד שיכבשו אותה ותהיה שייכת לבני ישראל!

ואם כבשו אותה ולא חלקוה — לשבטים.

או אם חלקו לשבטים ולא חלקו לבית אבות.

או אם חלקו לבית אבות ואין כל אחד מכיר את שלו.

מניין שעדיין אינה מטמאה בנגעי בתים?

תלמוד לומר [ויקרא יד] "ובא אשר לו הבית".

מי שמויחד לו, נטמא ביתו בנגעי בתים.

יצאו אלו, שאין מיוחדין לו.

ואם כן קשה, וכי לבית הכנסת של כפרים יש בעלים מיוחדים יותר מאלו!?

ומכח קושיה זאת דוחה הגמרא חילוק זה, ואומרת:

אלא מחורתא מתחוויר שיש לומר כמו שני התירוצים האחרים **דשנין מעיקרא** ליישב את סתירת הבריינות.

שנינו במשנה: **ומתקינין לו כהן אחר**, משום

שחוששין שמא יארע בו פסול בכהן גדול, ויצטרכו למנות כהן גדול אחר תחתיו ביום הכיפורים, כדי שיהיה הכהן הזה כשר לעבודת יום הכפורים, שאינה כשירה אלא בכהן גדול.

כבר נתבאר, שכהן גדול מתחנך לכהונתו על ידי משיחה בשמן המשחה. ובבית שני, שלא היה בו שמן המשחה, היה מתחנך על ידי "ריבוי בגדים", בלבישת שמונה הבגדים של כהן גדול.

אבל מה ש"התקינו" כהן לקראת אפשרות של מילוי מקומו של הכהן הגדול, אין זה "חינוך" לכהונה גדולה, אלא הכנה בעלמא.

ואם אכן יארע פסול בכהן הגדול, יהיה כהן זה זקוק ל"חינוך" כדי להיות כהן גדול.

ועתה דנה בכך הגמרא:

זה **פשיטא** לנו, שאם **אירע בו** בכהן הגדול **פסול** ביום הכפורים שחרית, **קודם** שהשלים העבודות של **תמיד של שחר**, שהיה עובדם כשהוא לבוש בשמונה בגדי כהן גדול, **שמחנכין אותו**, את הכהן שהכיניוהו לעמוד תחתיו — על ידי שמלבישים אותו בשמונה הבגדים — ומשלים הכהן הגדול החדש את העבודות **בתמיד של שחר**, ומתקיים בזה חינוך בריבוי הבגדים.

אלא בזאת יש לנו להסתפק:

אם **אירע בו הפסול לאחר** שכבר נשלמו

חלוקת הארץ לא היה ידוע על בחירתה של ירושלים. אלא, שהתנא הזה סובר, שבשעת חלוקת הארץ התנו שיהיה לכלל ישראל זכות להשתמש בעיר שתבחר להקמת המקדש בתוכה,

לצורך לינה.

אך הגר"ז בהלכות בית הבחירה סובר שלדעת התנא הזה ירושלים לא ניתנה לשום שבט.

עבודות תמיד של שחר, וצריך עתה הכהן הגדול החדש לעבוד את עבודת יום הכיפורים, הנעשית בארבעה בגדי לבן – במה מחנכין אותו להיות כהן גדול, ולהכשירו לעבודת יום הכפורים?

שהרי אין בגדי הלבן מיוחדים לכהן גדול, כי כל כהן הדיוט לובשם, ואין בלבישתן "ריבוי בגדים".

אמר רב אדא בר אהבה: גם בארבעה בגדי לבן שלובש כהן גדול בעבודת יום הכפורים יש ביטוי והיכר לכהונה גדולה, בכך שהאבנט שיחגור בו מעתה יהיה של בד פשתן בלבד בלא צמר, שהוא שונה מהאבנט שלבוש בו כהן הדיוט, שבו יש גם צמר.

ולכן מתחנך הוא באבנט, שמכח השינוי שבו, הרי דינו כחינוך ב"ריבוי בגדים", לפי שאין צורך שיהיה ההיכר בחינוכו דוקא בלבישת כל שמונת הבגדים.

ופרכינן: הניחא למאן דאמר אבנטו של כהן גדול בשאר ימות השנה, שמפורש בו בתורה שהוא נעשה כלאים, מצמר ופשתים, זה הוא גם אבנטו של כהן הדיוט, שאף הוא נעשה מצמר ופשתים. ואילו האבנט שלובש הכהן הגדול ביום הכיפורים הוא מבד פשתן בלבד ללא תערובת צמר.

ולכן מועיל שינוי האבנט, שלובש הכהן הגדול את האבנט המיוחד ליום הכפורים, שאין בו צמר, כדי לחנכו לכהונה גדולה.

אלא למאן דאמר [להלן בהמשך הסוגיא] שאבנטו של הכהן הגדול של כל השנה לא זהו אבנטו של כהן הדיוט. ולדעתו האבנט של כהן הדיוט לא היה בו צמר, אלא נעשה

מפשתן בלבד [וכמו אבנטו של הכהן הגדול ביום הכיפורים], ורק באבנט של כהן גדול היה צמר.

הרי, שאבנט הבד של כהן הדיוט זהה לאבנט של הכהן הגדול ביום הכיפורים, ששניהם של פשתן בלבד הם.

ואם כן, אין שום שינוי בבגדי לבן של הכהן הגדול ביום הכיפורים [שמכוחו הוא יכול להתחנך לכהונה הגדולה], לעומת הבגדים שהיה לבוש בהם קודם לכן, בהיותו כהן הדיוט.

ואם כן, מאי איכא למימר? במה מחנכין אותו?!

אמר אביי: אף לאחר שהשלים עבודות התמיד יכול הכהן להתחנך בעבודה בריבוי בגדים, על ידי שהוא לובש שמונה בגדי כהונה גדולה, ומחפך, בהיותו לבוש בהם, באיברי התמיד שעל המזבח בצינורא [מזלג], כדי למהר את עיכול האברים על האש, שאף על פי שאינה עבודה הכרחית, מכל מקום עבודה היא, וכדרב הונא.

דאמר רב הונא לענין חיוב מיתה של עבודה זר:

זר, אף על פי שלא הקטיר אברים על המזבח, אלא רק קירב את ההקטרה על ידי שהפך בצינורא – חייב מיתה, היות שקירוב עבודה הוא כעבודה.

ורב פפא אמר: אין צריך חינוך על ידי ריבוי בגדים, אלא עבודתו של הכהן ביום יב-ב הכפורים, כיון שאינה כשירה אלא בכהן גדול, יש בה בעצמה היכר וביטוי לכהונה